

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313767 Llengua Espanyola, Literatura Hispànica i Espanyol com a Llengua Estrangera	OT	0	0

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Montserrat Amores García

Correu electrònic: Montserrat.Amores@uab.cat

Equip docent

Lucía Cotarelo Esteban

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Prerequisits

El mòdul va dirigit a persones que posseeixen una titulació universitària en l'àmbit de les filologies, en primer lloc, i, de forma més general, als titulats en disciplines d'Arts i Humanitats que estiguin interessats a aprofundir els seus coneixements de llengua espanyola i literatura hispànica de manera que la formació adquirida en el màster els faciliti el camí per a cursar un programa de doctorat i els ajudi a aconseguir una bona inserció laboral.

Objectius

L'assignatura es proposa oferir una visió panoràmica de la literatura espanyola escrita per dones des del Romanticisme fins a l'actualitat, tenint en compte el desenvolupament de les principals etapes de la literatura i els seus corrents literaris i estètiques. Per tal d'abordar aquest estudi el centre d'atenció serà la lectura i l'anàlisi d'alguns textos d'aquestes escriptores.

Competències

- Comentar un text des del punt de vista filològic, lingüístic i literari.
- Dissenyar i dur a terme un treball de recerca sobre qualsevol tema relacionat amb l'àmbit d'estudis del màster
- Identificar les varietats diatòpiques, diastràtiques i diafàsiques de l'espanyol.
- Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, tot i ser incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin les habilitats d'aprenentatge que els permetin continuar estudiant, en gran manera, amb treball autònom a autodirigit.
- Realitzar una exposició oral sobre qualsevol tema relacionat amb l'àmbit d'estudis del màster.

- Relacionar els autors i els textos literaris escrits en espanyol amb el context de les seves circumstàncies culturals, socials i històriques.
- Relacionar els autors i els textos literaris escrits en espanyol amb les recerques recents sobre les tradicions europees des de l'Edat Mitjana fins a l'actualitat.
- Relacionar els autors i els textos literaris produïts en l'àmbit de l'Amèrica Llatina amb el context de les seves circumstàncies culturals, socials i històriques.
- Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
- Tenir un domini d'especialista de les principals orientacions en l'estudi de la transmissió textual i de les diferents fases de l'edició d'un text.
- Utilitzar els recursos bibliogràfics i tecnològics propis de la recerca lingüística i literària.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar les tècniques i mètodes propis del comentari literari de textos
2. Avaluar el grau de cohesió i coherència discursiva d'un text oral en funció del seu context de producció i interpretació.
3. Avaluar la pertinència dels propis judicis i dels aliens en relació amb el tema objecte d'estudi.
4. Constituir un text crític i elaborar un aparell crític de variants.
5. Desenvolupar un pla d'acció sobre un problema determinat dissenyat en funció del temps que es disposa per fer-lo.
6. Elaborar el guió d'una exposició oral clara i ordenada sobre els temes d'estudi del mòdul
7. Elaborar el pla d'una exposició escrita clara i ordenada sobre els temes d'estudi del mòdul.
8. Establir la relació entre determinades obres literàries escrites en espanyol i altres expressions artístiques i culturals.
9. Formular un pla d'acció per ampliar la informació sobre un tema lingüístic específic.
10. Formular un pla d'acció per recollir informació nova sobre el tema seleccionat i planificar les etapes del seu desenvolupament.
11. Identificar i localitzar les fonts crítiques que s'han de tenir presents en l'edició d'un text.
12. Identificar l'emergència, a la producció literària en espanyol, de fenòmens socials i històrics que es troben en la base de l'escriptura dels textos considerats.
13. Identificar trets estilístics i tècniques literàries comunes en diferents tradicions literàries i culturals de l'Amèrica Llatina.
14. Interpretar críticament la bibliografia, procedent de diferents perspectives d'anàlisi, sobre els temes d'estudi del mòdul.
15. Introduir idees procedents de disciplines afins en el tractament d'un fenomen literari.
16. Modificar un esquema d'idees preestablert mitjançant la introducció de noves aportacions.
17. Planificar una exposició escrita l'objectiu de la qual sigui defensar la pròpia posició respecte a un dels temes d'estudi del màster.
18. Predir les conseqüències teòriques que implicaria la introducció de noves idees en un esquema ja establert.
19. Relacionar autors i textos literaris en l'àmbit d'un gènere o corrent literari.
20. Relacionar els models explicatius elaborats amb idees procedents d'altres camps relacionats i modificar-los adequadament.

Continguts

Escriptors espanyols contemporanis: obres, gèneres i temes de l'alteritat

Temari

1. La construcció del jo romàntic: Gertrudis Gómez de Avellaneda

Lectures. *Autobiografía* (1839) i selecció de cartes.

2. *Fernán Caballero* i el tradicionalisme romàntic

Lectura. Contes: "Las ánimas" (1853) i "La niña de los tres maridos" (1877); *Relación*: "La hija del sol" (1861).

3. Una veu republicana: Matilde Cherner

Lectura. "Las mujeres pintadas por sí mismas. Cartas a Sofía" (1875); *María Magdalena. Estudio social* (1881)

4. Emilia Pardo Bazán: feminista i conservadora

Lectura. Contes: "El indulto", "El encaje roto"; novel·la breu: *Insolación* (1889).

5. El primer terç del segle XX: un camí cap a la II República. *Las modernas*, l'educació femenina i les seves accions culturals

Lectura: Zezé (1909) d'Ángeles Vicente.

6. Guerra Civil: cançons i romanços

Lectura: antologia de poesia femenina de la Guerra civil preparada per la professora (Pilar de Valderrama, Rosa Chacel, Concha Méndez, María Teresa León, Ernestina de Champourcin i Carmen Conde).

7. Dona i franquisme: des de l'existencialisme cap a la literatura social

Lectura: *Belleza cruel* (1958) d'Ángela Figuera Aymerich.

8. La dona a l'exili republicà espanyol de 1939

Lectures: *Laberinto de presencias* (1969) d'Ana María Martínez Sagi; selecció de fragments d'escriptures de l'alteritat (memòries, autobiografies, diaris, epistolaris) (extractes de María Teresa León, Rosa Chacel, Zenobia Camprubí i María Zambrano).

9. Democràcia: identitat i sexualitat femenina en transició

Lectura: *Las edades de Lulú* (1989) d'Almudena Grandes i l'adaptació cinematogràfica de Bigas Luna (1990).

10. El segle XXI: la nova literatura femenina

Recital i col·loqui per la poeta Sara Torres, y les dramaturgues Esther Lázaro i África Alonso.

Lectures obligatòries:

Cherner, Matilde, "Las mujeres pintadas por sí mismas. Cartas a Sofía". Cartas quinta y sexta, *La Ilustración de la mujer*, nº 52 (31 de mayo de 1875); 53 (15 de junio de 1875); 55 (15 de julio de 1875); 56 (31 de julio de 1875); 61 (15 de octubre de 1875); 62 (30 de octubre de 1865).

Fernán Caballero (2010), *Obras escogidas*, ed. de Mercedes Comellas, Sevilla, Fundación José Manuel Lara (Clásicos andaluces).

Fernán Caballero (1995), *Genio e ingenio del pueblo andaluz*, ed. de Antonio A. Gómez Yebra, Madrid, Castalia (Biblioteca de Escritoras).

Figuera Aymerich, Ángela (2017), *Belleza cruel*, Madrid, Torremozas.

Gómez de Avellaneda, Gertrudis (2015), *Autobiografía y otras páginas*, ed. Ángeles Ezama, Madrid, Real Academia Española.

Grandes, Almudena (2008), *Las edades de Lulú*, Barcelona, Tusquets.

Luna, Rafael (1881), *María Magdalena. Estudio social*, Madrid, Imp. y Fund. de la viuda e hijos de J.A. García.

Martínez Sagi, Ana María (1969), *Laberinto de presencias*, León, Gráficas Celarayn [edició única y descatalogada, text facilitat per la professora].

Pardo Bazán, Emilia (2020), *"El indulto" y otros cuentos*, ed. de Rebeca Martín, Barcelona, Vicens Vives.

Pardo Bazán, Emilia (2011), *Insolación. (Historia amorosa)*, ed. de Ermitas Penas Varela, Madrid, Cátedra, 2011.

Vicente, Ángeles (2020), *Zeze*, Madrid, Kaótica Libros.

VV. AA. *Antología de poesía femenina de la Guerra Civil* (Pilar de Valderrama, Rosa Chacel, Concha Méndez, María Teresa León, Ernestina de Champourcin y Carmen Conde). Facilitada per la professora.

VV. AA. *Selección de fragmentos de escrituras del yo* (extractos de María Teresa León, Rosa Chacel, Zenobia Camprubí y María Zambrano). Facilitada per la professora.

Metodologia

El Mòdul combina classes magistrals amb classes on es comentaran en comú les lectures obligatòries.

A més el/la estudiant haurà de realitzar, sota la supervisió del professorat, un treball monogràfic.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	30	1,2	8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20
Comentari de les lectures	6	0,24	1, 2, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20
Tipus: Supervisades			
Tutories	26	1,04	1, 2, 3, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20
Tipus: Autònomes			
Treball monogràfic	88	3,52	1, 3, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es realitzarà sobre les següents activitats:

- Dos treballs, prèviament acordats amb les professores (50 % + 50 %).

S'han de tenir en compte les següents condicions:

- Les lectures del curs són obligatòries.

- L'estudiant ha d'aconseguir una nota final igual o superior a 5, tenint en compte els percentatges assenyalats. Per poder aplicar aquests percentatges, és imprescindible que la nota de cadascun dels treballs sigui igual o superior a 3,5.

Les activitats, pràctiques i treballs presentats en l'assignatura hauran de ser originals i no s'admetrà, sota cap circumstància, el plagi total o parcial de materials aliens publicats en qualsevol suport. L'estudiant haurà d'explicitar convenientment, segons els usos de la documentació bibliogràfica, l'autoria de totes les cites i l'ús de materials aliens. L'eventual presentació de material no original sense indicar adequadament el seu origen implicarà automàticament la qualificació de suspens (0).

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència a classes	30 %	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20
Treball monogràfic	70 %	0	0	1, 3, 7, 8, 10, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

Bibliografia

Bibliografia bàsica

Amores, Montserrat (2001), *Fernán Caballero y el cuento folklórico*, El Puerto de Santa María, Ayuntamiento.

Argente del Castillo, Concepción (2011), *La guerra civil en la poesía española*, Madrid, Alhulia.

Armstrong, Nancy (1991), *Deseo y ficción doméstica. Una historia política de la novela*, Madrid, Ediciones Cátedra-Universitat de Valencia-Instituto de la Mujer, 1991.

Balibrea, Mari Paz (coord.) (2017), *Líneas de fuga. Hacia otra historiografía cultural del exilio republicano español*, Madrid, Siglo XXI Editores.

Baquero Goyanes, Mariano (1949), *El cuento español en el siglo XIX*, Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Patronato Menéndez Pelayo, Instituto Miguel de Cervantes, 1949. También accesible en:

<http://www.cervantesvirtual.com/obra/el-cuento-espanol-en-el-siglo-xix/>

Baquero Goyanes, Mariano (1992), *El cuento español. Del Romanticismo al realismo*, Madrid, CSIC.

Blanco, Alda (2001), *Escritoras virtuosas: narradoras de la domesticidad en la España isabelina*, Granada, Universidad.

Burdiel, Isabel (2019), *Emilia Pardo Bazán*, Madrid, Taurus.

Cantos Casenave, Marieta (1999), *Fernán Caballero. Entre el folklore y la literatura de creación*, Cádiz, Fundación Municipal de Cultura-Ayuntamiento de Cádiz.

Castro, Elena (2014), *Poesía lesbiana queer. Cuerpos y sujetos inadecuados*, Barcelona, Icaria.

Charnon-Deutsh, Lou (2000), *Fictions of the Feminine on the Nineteenth-Century Spanish Press*, Pennsylvania, The Pennsylvania State University Press.

Cuesta, Josefina, María José Turrión y Rosa Merino (eds.) (2015), *Memoria de Mujer. La residencia de señoritas y otras redes culturales femeninas*, Salamanca, Universidad de Salamanca/Fundación Ortega y Gasset.

- Ena Bordonada, Ángela (ed.) (2013), *La otra Edad de Plata: temas, géneros y creadores (1898-1936)*, Madrid, Editorial Complutense.
- Garcerá, Fran y María Porpetta (eds.) (2019), *Versos con faldas*, Madrid, Torremozas.
- González Herrán, José Manuel et al. (2006), *Emilia Pardo Bazán: los cuentos*, A Coruña, Fundación CaixaGalicia.
- Gutiérrez Díaz-Bernardo, Esteban (2003), *Manual del cuento español del siglo XIX*, Madrid, Laberinto.
- Jagoe, Catherine, Alda Blanco y Cristina Enríquez de Salamanca (1998), *La mujer en los discursos de género. Texto y contextos en el siglo XIX*, Barcelona, Icaria-Antrazyt, 1998.
- Herrero, Javier (1963), *Fernán Caballero: un nuevo planteamiento*, Madrid, Gredos.
- Kirkpatrick, Susan (1991), *Las Románticas. Escritoras y subjetividad en España, 1835-1850*, Madrid, Ediciones Cátedra-Universitat de Valencia, Instituto de la Mujer, 1991.
- Labany, Jo (2011), *Género y modernización en la novela realista española*, trad. de Jacqueline Cruz, Valencia, Ediciones Cátedra-Universitat de València-Instituto de la Mujer.
- López García, José Ramón (coord.) (2019), *La poesía del exilio republicano de 1939 (I): historiografías, resistencias, figuraciones*, Sevilla, Renacimiento.
- López Martínez, Pedro (2006), *La sonrisa vertical: Una aproximación crítica a la novela erótica española (1977-2002)*, Murcia: Universidad de Murcia.
- Martínez, Josebe (2007), *Exiliadas. Escritoras, Guerra Civil y memoria*, Madrid, Ediciones de Intervención Cultural.
- Mayoral, Marina, coord. (1990), *Escritoras románticas españolas*, Madrid, Fundación Banco-Exterior, 1990.
- Mayoral, Marina y María del Mar Mañas Martínez (coords.) (2011), *Memoria de la guerra civil en las escritoras españolas*, Madrid, Sial.
- Miguel Blasco, Raúl (2016), *Evas, Marías y Magdalenas. Género y modernidad católica en la España liberal (1833-1874)*, Madrid, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales.
- Molina Taracena, Pilar (2016), *La poética de la poesía de la Guerra Civil española*, Frankfurt, Peter Lang.
- Montesinos, José F. (1961), *Fernán Caballero: un ensayo de justificación*, México: Gráfica Panamericana.
- Montiel Rayo, Francisca (ed.) (2018), *Las escrituras del yo: diarios, autobiografías, memorias y epistolarios del exilio republicano de 1939*, Sevilla, Renacimiento.
- Nieva de la Paz, Pilar (2004), *Narradoras españolas en la transición política*, Madrid, Espiral Hispano América.
- Paredes Núñez, Juan (1979), *Los cuentos de Emilia Pardo Bazán*, Granada, Universidad de Granada, 1979.
- Pastor, Brígida (2002), *El discurso de Gertrudis Gómez de Avellaneda: identidad femenina y otredad*, Cuadernos de América sin nombre.
- Payeras Grau, María (coord.) (2020), *Voces de mujer en la poesía española de la Transición*, Madrid, Visor Libros.
- Picón Gardfield, Evelyn (2013), *Poder y sexualidad: el discurso de Gertrudis Gómez de Avellaneda*, La Habana, UH Editorial.
- Rabaté, Colette (2007), *¿Eva o María? Ser mujer en la época isabelina (1833-1868)*, Salamanca, Ediciones Universidad Salamanca.

Sánchez Llama, Íñigo (2000), *Galería de escritoras isabelinas. La prensa periódica entre 1833 y 1895*, Madrid, Ediciones Cátedra-Universitat de València-Instituto de la Mujer, 2000.

Scanlon, Geraldine M. (1986), *La polémica feminista en la España contemporánea (1868-1971)*, Madrid, Akal, 1986

Simón Palmer, María del Carmen (1991), *Escritoras españolas del siglo XIX. Manual bio-bibliográfico*, Madrid, Castalia.

Trueba, Virginia, et al. (2005), *Lectora, heroína, autora: La mujer en la literatura española del siglo XIX*, III Coloquio de la Sociedad de Literatura Española del Siglo XIX, Barcelona, PPU.

Tsuchiya, Akiko (2011), *Marginal Subjects: Gender and Deviance in Fin-de-siècle Spain*, Toronto, University of Toronto Press.

Zavala, Iris M. (coord.) (1996), *Breve historia feminista de la literatura española (en lengua castellana). III. La mujer en la literatura española (Del s. XVIII a la actualidad)*, Barcelona, Anthropos.

Zulueta, Carmen (1992), *Cien años de educación de la mujer española: historia del Instituto Internacional*, Madrid, Castalia.

_____ (1993), *Ni convento ni college: la Residencia de Señoritas*, Madrid, CSIC, Asociación de Amigos de la Residencia de Estudiantes.

Programari

Durant la primera sessió del mòdul es presentarà el seu programari.